

Sitä kuusta kuuleminen, jonka juurella asunto

Puun päivän retki 27.9.2026

/Kyrön luonto ry /Kati Lahtinen

Kyrön luonto järjesti *puun päivänä* (27.9.) retken Hämeenkyrön tiettävästi vanhimman douglaskuusen äärelle. Paikalle oli löytänyt toistakymmentä ihmistä, ja syyspäivä tarjoili parastaan. Tulimme kuulemaan tietoa ja tarinaa kuusesta, mutta mitä kaikkea opimmekaan!

Kaksirunkoiseksi haaroittunut douglaskuusi (*Pseudotsuga menziesii*) sijaitsee Hämeenkyrön kirkon vanhan viljamakasiinin nurkalla. Ollakseen niinkin massiivinen puu, naamioituu se hyvin ympäristöönsä, samoin kuin koko sen takaa aukeava vanha historiallinen Kurjenmäki.

Douglaskuusi on maailman toiseksi korkeimmaksi kasvava puulaji punapuun jälkeen. Korkeimmat yksilöt maailmalla ovat jopa 100 metrisiä, mutta yleisemmin douglaskuusen pituus kotisijoillaan Pohjois-Amerikassa on noin 60–75 metriä. Suomessa puuta tavataan istutettuna tai satunnaisena viljelykarkulaisena, ja kasvukorkeus jää tyypillisesti 20–45 metriin. Retkellämme Kurjenmäen puun mitoiksi saatiin noin 32 metriä

korkeutta ja 3,5 metriä ympäristä. Puun latvus on vielä hyvinvoiva, ja lihomisvaraa Amerikan serkkujen jopa neljän metrin ympärysmittaankin on hyvin. Puusta on aikanaan lähetetty näyte dendrokronologiseen tutkimukseen, jossa sen iäksi arvioitiin yli 150 vuotta.

Mutta kuka oli se uskalias, joka kipusi latvukseen pitämään mitanpäästä kiinni? Tunnelma retkellämme oli sen verran virkeä, että halukkaita olisi luultavasti löytynyt, mutta onneksi oppaana toiminut Kyrön luonnon Matti Rintala oli varautunut tähänkin. Lyhyellä trigonometrian kertauksella olimme nimittäin mittaamaan puun maasta käsin. Jokainen poimi maasta suoran noin metrisen oksan tai vastaavan kepin, ja asetti sen silmäkorkeudelle vaakasuoraan puuta kohti. Kepin pää tuli olla liki silmässä kiinni, ja kepeistä otettiin kiinni niin etäältä kuin suoralla kädellä ylsi. Tämän jälkeen keppi nostettiin pystysuoraan eteen pitäen käsi edelleen suorana, ja käveltiin niin pitkälle, että keppi peitti pituudellaan puun täsmällisesti tyvestä latvaan. Siis kepin pään ja käden mittainen osuus. Tämän jälkeen

etäisyys puusta voitiin mitata maata pitkin, ja tasavivuisen kolmion periaatteiden mukaan mitta oli sama kuin puun korkeus. Pientä epävarmuutta mittaustapa luonnollisesti jättää, mutta hyvässä sovussa kirjassimme keskiarvomitan.

Matin johdolla saatoimme onnitella douglaskuusta myös perheenlisäyksestä, sillä lähistöltä löytyi pieni taimi. Vaikka kyseessä on periaatteessa vieraslaji, douglaskuusen leviäminen on pikemminkin iloinen yllätys, sillä taimet ovat arkoja tuhoille. Suomessa puu ei muodosta laajoja kasvustoja eikä sitä ole luokiteltu haitalliseksi vieraslajiksi. Mikään kiire lisääntymisellä ei ole, sillä puu voi elää parhaimmillaan yli 1000-vuotiaaksi. Tosin Eurooppaan puu tuotiin vasta 1820-luvulla, joten puun elinkaari meidän oloissamme on vielä tuntematon. Esimerkiksi Mustilan arboretumissa on 110-vuotiaita ja yli 40 metrisiä douglaskuusia, jotka kasvavat ja voivat edelleen hyvin. Juuri vanhemmista douglaskuusista Suomessa ei äkkiseltään tietoa löydy. Kurjenmäen douglaskuusi onkin rauhoittamisen arvoinen yksilö, ja kaipaa kipeästi tarinaa istuttajastaan. Kuka hän mahtoi olla?

Kuusen juurelta kipusimme Kurjenmäen laelle, vanhan vesitornin juurelle. Sieltä myös douglaskuusi näyttäytyy komeampana, ja kaipaisi loistavana näkötorlina toimiva vesitornikin arvoistaan kohentamista.

Mäellä tarinaa olikin jo enemmän kerrottavaksi. Rintalan Matti tarinoi elävään tapaansa paikkakunnan muutamien muiden historian tuntijoiden täydentäessä. Pohdimme niin Kurjenmäen nimeä kuin sitä, onko keskeisellä paikalla käyty aikanaan pakanallisia menoja. Mäen laella oleva kehämuotoinen vallitus herätti arveluja käräjien käyntipaikasta, mutta Matti tiesi nimenomaisten vallitusten juontuvan todennäköisesti Suomen sodan (1808–09) ajalta.

Mäen laelta pilkisti myös kirkon torni ja tornissa oleva risti ja siinä heiluva viiri. Oletko katsonut mikä kirkkomme viirissä kulkijoita tarkkailee? Ei suinkaan kukko, vai ehta lohikäärme! Lohikäärmeen pää ei ole mikään yleinen viiriaihe Suomen kirkoissa, eikä vähiten siksi että sen voidaan tulkita olevan peräisin pakanallisilta viikinkiajoilta ja vieläpä pahuutta symboloiden. Matilla oli kuitenkin selitys tähänkin. Hyvillä suhteillaan hän oli saanut haltuunsa

seikkaperäisen aikalaiskertomuksen arkkienkeli Mikaelin taisteluista lohikäärmeitä vastaan, minkä muistoksi viiri kirkossamme edelleen seisoo.

Retken lopuksi laskeuduimme vielä maallisiin tunnelmiin ja nautimme Anita Lähdekorven pihaluumuistaan keittämät kauden ensimmäiset glögit. Samalla palasimme päivän teemaamme ja

teimme lajitunnistusta sekä kärejimme hieman vieraslajeista. Matin sanoin historiallinen Kurjenmäki ansaitsisi oman kasvi-inventaarinsa – jo nyt tarkkasilmäisimmät havaitsivat sekä jalavan että pähkinäpensaan.

Mahtava paikka ja mahtava porukka – vähän piilossa olevia aarteita molemmat.

Harva puu vaihtaa lajia kuoltuaan, mutta douglaskuusi tunnetaan puutavaraksi sahattuna oregoninmäntynä.